

بسمه تعالی

انگیزه تحصیلی و راه‌های تقویت آن

یکی از عوامل بسیار مهم در پیشرفت تحصیلی طلاب، داشتن علاقه و انگیزه تحصیلی است.

روانشناسان در مورد انگیزه متفق‌اند که انگیزه عاملی درونی است که رفتار شخص را تحریک می‌کند و در جهت معین سوق می‌دهد و آن را هماهنگ می‌سازد. انگیزه به طور مستقیم قابل مشاهده نیست ولی وجود آن از رفتار شخص استنباط می‌شود.

اگر افراد دارای علاقه و انگیزه باشند، با نیرو و توان بیشتری در جهت علم آموزی حرکت خواهند کرد و در کلاس، توجه و تمرکز بیشتری داشته و مطالب علمی را بهتر فرامی‌گیرند؛ بر مشکلات به راحتی فائق آمده و هر روز گام‌های بلندتری را برای رسیدن به اهداف عالی خود برخواهند داشت. انگیزه کسب دانش، سبب افزایش دقت، کوشش و پشتکار یادگیرنده می‌شود. گرچه عواملی چون وراثت، محیط، هوش، غنی‌سازی محیط آموزشی و بهبود روشهای تدریس تا اندازه‌ی زیادی در بهبود وضع آموزشی تأثیر دارد، ولی قلب تعلیم و تربیت انگیزش است و این تنها عاملی است که می‌توان با امکان بیشتری آن را دستخوش تغییر و تحول قرار داد. گاهی از انگیزه به عنوان هدف نیز نام برده می‌شود، زیرا با افزایش انگیزه، پیشرفت تحصیلی نیز پدید می‌آید.

عوامل مؤثر در تقویت انگیزه

۱. ارتباط با خداوند

تمام هستی مخلوق خداوند متعال است و همه وابسته به او هستند و او غنی و بی‌نیاز است و انسان، فقیر و نیازمند. هر چه این احساس وابستگی و نیاز، بیشتر و شفاف‌تر باشد، تلاش انسان برای رسیدن به مبدأ لایتناهی که مرکز قدرت و عظمت است، افزون‌تر می‌گردد. اگر انسان بخواهد در فعالیت‌های خود موفق شود، نیازمند ارتباط قوی و وثیق با خداوند منان است. او باید از طریق این ارتباط، به حیات خویش معنا و مفهوم ببخشد و همه امور زندگی را برای خود معنادار کند، لذا در آیات و روایات سفارش شده که نیت شما برای انجام امور همیشه الهی باشد تا به موفقیت نائل آید. اگر انگیزه انسان خدایی باشد به یقین انگیزه تحصیلی او نیز، هر روز تقویت می‌گردد و با مشکلات و مسائل موجود به راحتی مبارزه خواهد نمود.

۲. تعیین هدف

اگر کسی هدف مشخص و مقدسی داشته باشد و بداند که به دنبال چه چیزی به حوزه آمده و چگونه باید به این هدف خود برسد، به یقین انگیزه او نیز در این راه تقویت خواهد شد. اگر بداند که هدف او شناخت خداوند، دین الهی و در نتیجه تبلیغ دین و انتشار احکام نورانی اسلام است، به راحتی مشکلات را پشت سر می‌گذارد و به دنبال هدف نهایی خود گام‌های استوارتری برمی‌دارد. او مشکلات را وسیله و پلی برای رسیدن به رشد و تعالی خود می‌داند. لذا کسانی که تاکنون موفق نشده‌اند هدف خود را از حضور در حوزه مشخص کنند و با اصرار دوستان و نزدیکان و یا شرایط محیطی

خود به حوزه آمده‌اند، باید مسیر و جهت و هدف خود را مشخص کنند تا دچار سردرگمی و تردید نشوند.

۳. شناخت و اهمیت

طلاب در صورتی می‌توانند با واقعیت‌ها و مسائل موجود حوزه کنار بیایند و سازگار باشند که توانسته باشند از ابتدا و یا بعد از حضور در حوزه، واقعیت‌های فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، دینی و اخلاقی کشور را به نحوی شناخته و نقاط قوت و ضعف را تشخیص داده و به نقاط قوت بیشتر از نقاط ضعف توجه داشته باشند و گرنه در همان ابتدا تمامی نیت‌ها و انگیزه‌ها و علایق از بین خواهد رفت و ممکن است چند سالی بدون هیچ انگیزه‌ای و فقط به خاطر برخی شرایط و محدودیت‌ها، در حوزه حضور داشته باشند و این امر ضررهای شخصی و اجتماعی فراوانی را به فرد و اطرافیان وارد خواهد ساخت و حداقل مشکل آن است که این فرد در طول چند سال که وقت و عمر شریف خود را در اینجا گذرانده، هیچ سودی نکرده و حتی ممکن است با نقاط منفی بیشتری به منطقه خویش برگردد.

۴. ایجاد امیدواری و نشاط

کسانی در زندگی موفق می‌شوند که امیدوار به زندگی باشند. طلاب نیز در صورتی که به دنبال کسب موفقیت هستند، باید زمینه‌های امیدواری و نشاط و شادابی را فراهم کنند و این امر از طریق حضور در مجامع عمومی، ارتباط با علما و اندیشمندان، ارتباط با افراد موفق در جامعه، پیشرفت تحصیلی مناسب و رفع نواقص موجود امکان‌پذیر است. ورزش، تحرک و فعالیت نیز نشاط‌آور است و موجبات اعتماد به نفس، امیدواری و شادابی و طراوت را در فرد و اطرافیان فراهم می‌سازد.

۵. تبلیغ، تحقیق و مطالعه

برای تقویت انگیزه باید به تحقیق و مطالعه بیشتر پرداخت و از اندوخته‌های دیگران بهره بهتری گرفت. تبلیغ نیز در ایجاد انگیزه و به ویژه تقویت انگیزه بسیار مؤثر است، زیرا وقتی انسان چیزی را به دیگران می‌آموزد، سعی می‌کند خودش نیز به آن عمل کند، علاوه بر اینکه انتظارات مردم از چنین فردی بیشتر خواهد شد. او مجبور است تا با عشق و علاقه بیشتری به دنبال کسب علم و دانش باشد و از فضائل معنوی و اخلاقی برخوردار گردد.

۶. حل مشکلات شخصی و خانوادگی

در صورتی که افراد دچار مشکلاتی در زندگی شخصی و خانوادگی خود هستند، باید درصدد حل آن مشکلات برآیند. این امر ممکن است از طریق مراجعه به مسئولان یا مشاوران و حتی ارتباط با علما و دوستان نزدیک حل و فصل گردد و فرد از نگرانی‌های فردی و خانوادگی نجات پیدا کند و همین مسأله، انگیزه او را برای ادامه تحصیل تقویت نماید.

۷. مطالعه زندگی علما و بزرگان

از جمله راه‌های مؤثر برای ایجاد انگیزه، آگاهی یافتن از شرایط و احوال علما و بزرگان است. زیرا وقتی انسان همانندسازی و الگوپذیری مناسبی انجام دهد، با سرمشق گرفتن از شرایط و اوضاع علما و بزرگان درصدد بر می‌آید که مانند آنان با مشکلات مبارزه کند و در راه کسب علم و معرفت تلاش نماید. حضور در مجامع علمی و استفاده از محضر بزرگان اخلاق و معنویت نیز بر این امر تأثیر فراوانی دارد.

۸. ورزش و تحرک

از جمله عوامل مؤثر در تقویت انگیزه افراد، ورزش و تحرک مناسب است. اهمیت ورزش آن چنان در مباحث علمی، در جهت تقویت انگیزه، مطرح می‌باشد که بسیاری از دانشمندان از جمله راه‌های اصلی ایجاد انگیزه و تقویت اعتماد به نفس را انجام ورزش‌های مناسب و متنوع و استفاده بهینه از سلامتی جسم و روان ذکر کرده‌اند. ورزش علاوه بر تقویت بنیه‌های جسمی انسان، در تقویت عزم و اراده و انگیزه افراد مؤثر است. تحرک و پویایی از جمله عواملی است که ریشه‌های تنبلی، سستی و اهمال کاری را از بین خواهد برد و بنیان‌های نشاط و شادابی و اراده انسانی را تقویت خواهد نمود.

۹. تجربه احساسات و عواطف طلاب

از جمله عواملی که در تقویت انگیزه طلاب مؤثر است و مربوط به عوامل مؤثر بیرونی می‌باشد، توجه مسئولان و اساتید به شخصیت، احساسات و عواطف آنان است. احترام گذاشتن به طلبه و پذیرش او و حل مشکلاتش تا حدود زیادی در تقویت انگیزه فرد تأثیرگذار خواهد بود. حضور در خوابگاه‌ها، منازل و بررسی مشکلات عاطفی، خانوادگی، تحصیلی و غیره موجب ایجاد ارتباط صمیمی بین مسئولین، اساتید و طلاب خواهد شد و این امر ضمن رفع پاره‌ای از شبهات و مسائل موجود فیما بین، در تقویت انگیزه طلبه نیز مؤثر می‌باشد.

۱۰. تفهیم آینده شغلی و تحصیلی

برای تقویت انگیزه طلاب می‌توان شرایطی را فراهم نمود تا آینده تحصیلی و شغلی آنان، حتی پس از فارغ التحصیلی تضمین و تأمین گردد و آنان هیچ‌گونه نگرانی از این جهت نداشته باشند و همسران آنان نیز در این زمینه مددکار باشند. رفع مشکلات اقتصادی و معیشتی، تهیه منابع علمی و تحصیلی، تهیه امکانات و شرایط ضروری و لازم برای تحصیل طلاب، از جمله عوامل مؤثر در تقویت انگیزه است.

خلاصه و نتیجه‌گیری

با توجه به مباحث پیرامون انگیزه و راه‌های تقویت آن، به طور خلاصه می‌توان چنین نتیجه گرفت که ممکن است عوامل و موانعی در سر راه انگیزه طلاب قرار گیرد که نیاز به بررسی دقیق و منطقی دارد و پس از شناسایی این عوامل و موانع، همه از جمله مسئولان و طلاب باید دست به دست هم بدهند تا این‌گونه موارد را که موجب کاهش انگیزه طلاب می‌گردد، شناسایی و حل و فصل نمایند و راه‌هایی را که موجب تقویت انگیزه آنان می‌گردد، به آنان ارائه دهند. طلاب نیز باید ضمن توجه به آسیب‌ها و موانع، درصدد تقویت انگیزه خویش باشند و ضمن تلقین و پذیرش نکات مثبت تحصیل، از پذیرش یأس و ناامیدی پرهیز کنند تا بتوانند با توکل به خداوند، آینده‌ای روشن و موفق در پیش روی داشته باشند و خود و همگان را برای رسیدن به هدف نهایی؛ یعنی قرب الی الله آماده سازند.

داتوقتی الابانسه العلی العظیم

تهیه شده در مرکز مشاوره جامعه الزهراء (س)

زمستان ۱۳۹۸